

SETMANARI DEFENSOR DELS INTERESSOS DE LA COMARCA Y PORTA
CENTRE CATALANISTA.

¡Fret!!

Veus aquí, la nota dominant en eixos dias en que aqueste molest hoste ha vingut á fer de las sevas, glassant tots los rius, botas las plantas y hasta casi nostra sanch, donant encenalls á totas las conversas, als diaris, en fi, que per sa notabilitat ha preocupat á tothom.

Y en efecte, que no era pera menos, puig que fá molts anys no s' havia fet sentir ab tanta crudesas, y se contarán grans mals y desgracias de son resultat y quedarà archivat lo seu recort, pera compararlo altre jorn, ab lo que de segur experimentarà novas generacions.

En los paissos del Nort experimentan tots los hiverns fortas baixas de temperatura, no sol succelhir en los del Mitjdía y á aquesta circumstancia deuen la envejada celebritat per lo seu favorable clima, y en quant s' hi trastorna la seva bonoria á causa de fret excessiu, son molt mes fatals sos resultats que en los dits esmentats paissos.

No extranyaréu donchs que se llegesca en los diaris, que á un sol jardiner de Barcelona se li hagin mort del fret vint y quatre mil *clavellinas*, ara figureuvos en lo ram de hortalissas y de plantas americanas d' adorno ; quin dol no hi deu haber ! També havem llegit que en Valencia han mort personas del fret, aixó si que no se comprén, sinó per extrema pobresa ó dexadés, puig en nostra terra freda mes ó menos tots los anys, gracias á Deu no tenim que deplorar semblants desgracias.

Los físichs, aqueixos homes que s' ocupan d' estudiar los fenómenos que tenen lloch sobre la terra, defineixen lo fret diguent:

que es la falta de energíá ó de moviment en las moléculas y que ab aqueixa falta de activitat lo fluit *calòrich* queda en cantitat menor y dona per resultat tals conseqüencias, puig segóns ells, lo mateix se deu á la influencia del *calòrich* la congelació de l' aigua que sa ebullició, es sols qüestió de calor en més ó calor en menos.

Nosaltres practicament podem dir, qu' es un element que no 's palpa y molt se sent, y que 'ns atropella y priva l' energíá ó vitalitat y aixís no es estrany que 'ls metjes temin sempre las sevas conseqüencias, perque produhint lo retrocés de la sanch cap á los centres de la vida, reconcentra massa la vida y al retornar eixa al lloch que ocupava antes, produheix una reacció que segóns las forsas de quiscún, es mes ó menos perillosa y causa ocasional moltas voltas de greus malalties.

Tothom diu que lo fret que se ha sentit en los días passats, de molts anys no se havia experimentat, tots anomenan l' any 29 com de trist recort; nosaltres volguent averiguar lo que succehí en dit any, havém consultat notas vellas y res en clar havém pogut posar y creyem més que dit any se confón ab l' any 20, del qual copiarem una nota que fá per lo cas.

Avants copiarem dos notas escrites en unas cobertas de un llibre vell y que demostran la observació de frets, també fora de mida.

«A 5 de Janer de 1798 vejé los *arsos florits* y fins á est temps fou una primavera. A 10 de dit mes y any lo riu Fluviá se glassá de part á part, y encara que se tirassen pedras de dos á tres lliuras no se podia trebassar lo glas majorment á la gorga de dessota al Pont de Sant Roch».

«A 8 Janer 1802, caygué una nevada y després repetí, y fou tant lo fret que durà mes de un més, que lo ví mes fort, Esperits y órins se glassaren y fins á mitj Febrer encara se veyá glas per los carrers.»

«En los días 10, 11, 12 y 13 de Janer de 1820, feu un fret molt rigorós, com que lo termómetro estava á 6 graus baix de cero. Est fou general, com que á Badaloua se glassaban las onas del mar quant se retornaban; aixó es, la aigua que deixaban las onas sobre la arena. En Barcelona estavan glassats tots los vivers y safreits, y matá casi tots los llimoners y tarongers».

Per comparar, exposem en un cuadro sinóptich las observa-

cions corresponents al mes de Janer del últim quinenni:

Anys.	Minima.	Maxima.	Dessota 0.	Minima al mitj dia.	Plogue.	Neva.	Tramontana.
1885	-3°	+10°	19 d.	2°, 5	1 d.	4 d.	d. 31.
1886	0°	+11°	4 d. á 0°	4°		2 d.	d. 10, 11.
1887	-7°	+14°	8 d.	0°	3 d.	1 d.	
1888	-5°	+14°	2 d.	3°	6 d.		d. 30, 31.
1889	-3°	+14°	6 d.	6°	4 d.	2 d.	
1890	-1°	+15°	5 d.	5°	4 d.		d. 30, 31.
1891	-13°	+11°	14 d.	-1°	3 d.	1 d.	d. 8, 15, 17

Pero ab tot, per mes que en nostres masías s' han glassat los ous, las patatas y lo pa causant bastants perjudicis, devém consolar-nos al sentir á dir que en Málaga hi ha nevat y glassat (cosa may vista); que en Tolón s' ha glassat l' aigua en lo port y que nostres vehíns de Puigcerdá, de Camprodón y del Rosselló han sofert baixas de 18°, 20° y 22° sota de cero.

A.

AGRICULTURA

LOS ADOBS VERTS

L' empleo dels adobs verts, es á dir, de plantas verdas colgadas en la terra, es una práctica molt usual en molts regions y que generalment dona bons resultats.

Generalment s' efectúa sembrant en lo terreno certas plantas, ditas *milloradoras*, principalment lleguminosas, que gosan la reputació de extréurer ó absorvir de la atmósfera grans quantitats de azoe. Se sega la cullita d' herba y 's colga en lo mateix tros, ab lo que s' adoba fortament la terra.

Ab tot y 'ls resultats ventatjosos que s' obtenen pels adobs verts, sols hi ha lloch en aplicarlos en condicions económicas particulars, ja que se sacrifica una cullita en benefici de la vinent. Pero quant lo terreno está faltat d' *humus*, quan lo transport de odobs es car y difícil, quan los recursos pera la compra faltan, allavors l' us dels adobs verts es molt útil.

Encara que la millora d' un terreno per la acumulació de ma-

teria orgànica, susceptible de formar *humus* tinga una importància molt gran, l'efecte capital de las plantas verdas enterradas consisteix en la adobada azoada que proporeionan.

Ja se sab que las plantas absorveixen en forma de nitrats, lo azoe que continga la terra, y que 'ls adobs orgànichs, pera produhir sos resultats á las plantas, tenen de nitrificarse. La rapidés de la nitrificació dels adobs azoats, pot servir pera judicar de las sevas aptituts com aliment de las plantas.

Estudiant la formació dels nitrats en las terras que hagin sigut adobadas ab plantas verdas, ó ab altres adobs azoats, en quantitats sols d' *un gram* de azoe per cada kilo de terra, y operant comparativament ab lo sulfat d' amóniach, que M. Schläesing ha demostrat la rapidés que té de nitrificarse, y ab la sanch seca, un dels adobs orgànichs dels mes actíus, en una terra lleugera, contenint 20 per cent de cals, als tres mesos s' hi ha trobat 183 grams d' ácit azótich per cada kilo de terra en la feixa adobada ab adobs verts (llubíns;) 161 grams per kilo en la adobada ab sanch seca y 268 grams per kilo en la adobada ab sulfat d' amoniach.

Com se veu, l' adob vert se ha nitrificat mes ràpidament que la sanch seca.

En altra terra mes forta, contenint menos cals en lo mateix transcurs de temps, s' ha obtingut per cada kilo de terra: 88 grams de ácit azótich en la adobada també ab llubíns; 3'60 grams en la adobada ab sanch seca y 5'1 grams ab sulfat d' amoniach.

En aquest experiment l' adob vert s' ha nitrificat ab mes abundància que la sanch y 'l sulfat d' amoniach.

Las terras argilosas, poch esponjosas com son, dificultan lo passatge del ayre y no son propicias pera la nitrificació, en las que lo sulfat d' amoniach mateix li costa de nitrificarse. Los adobs verts, per son volúmen y per l' aport de materia orgànica, modifícan y destrueixen sa compactibilitat. L' ayre pot allavors circularhi, y 'ls organismes nitrificadors exerceixen sas funcions. En tals terras, los adobs verts tenen una gran superioritat sobre tots los demás adobs azoats.

En experiencias efectuadas en los camps exprimentals de Vincennes, en terrenos lleugers, s' han empleat diferents adobs azoats, en quantitat tal, que per cada tros de terra hi correspongués 100 kilograms d' azoe per hectàrea, las demás materias fertilisants hi

existían en abundó. S' hi sembrá una planta molt arreladora, lo moresch gegant, cultivat com á farratje.

Deu dias després d' averli extes los adobs, s' examiná la terra trobantshi: 86 miligramas d' ácit nítrich per kilógram de terra en la feixa adobada ab ufals (adob vert), 72'2 miligramas d' ácit nítrich en la feixa adobada ab sanch seca, 121'4 miligramas en la adobada ab sulfat d' amoniach y 11'50 miligramas en la que no havia rebut cap adob azoat.

També en aquestos experiments los adobs verts han nitrificat mes rápidament que la sanch seca.

Las segadas de moresch que s' efectuaren á las darrerías de Setembre, donáren per hectárea lo següent resultat: 78 mil kilógramas per hectárea en lo tros adobat ab plantas verdas, 71 mil kilógramas en lo adobat ab sanch seca, 66 mil kilógramas en lo sulfat de amoniach; 78 mil 500 en lo que no havia rebut cap adob azoat.

Del conjunt d' aquestos resultats pot deduhirse que, la eficacia dels adobs verts, com á medi d' aportar ázoe á la terra, está sobre tot en la facilitat ab que las materias vegetals frescas nitrifican l' ázoe que contenen y en la influencia que exerceixen, millorant las propietats físicas de las terras.

A. MUNTZ.

TOT ES COMENSAR

Dos fets hem de consignar del any que acaba de finir, que de segur no haurán passat per alt á tots los que tenen l' atenció ficsa en lo moviment catalanista. Cal apuntarlos com á senyals de bon auguri, y traure d' ells alguna lliçó profitosa.

Fou lo primer la *Alocució* sentida, verament paternal, que dirigí als obrers de Manresa lo Excelentíssim Sr. Bisbe de Viel, en ocasió de la llarga y amenassadora huelga que á principis d' istiu afligí á aquella industriosa y morigerada ciutat.

Lo segon fou la redacció del Projecte de Constitucions pera 'l Sínode Diocesà de Barcelona, que ab tan magestuos esplendor se celebrá á últims d' Octubre.

Ab los documents foren redactats en català, y si be que 'l segon no estava destinat á la publicitat, tinguérem ocasió d' exami-

narlo y aplaudirlo. ¿Y qué té aço d' important? tal volta preguntará algun de nostres lectors. Y nosaltres li respondrem que son altament significatius, y que á nostres ulls tenen més valor que la publicació d' un tomo de Jochs Florals. La raho es molt senzilla: abdós documents son un argument á favor de las nostras pretensions de que 'l catalá torne á rependre son lloch oficial en las cosas eclesiásticas, d' ahont en mal hora se 'l desterrá, obelhint part á las imposicions gubernamentals, y part á las corrents de la moda.

Ve 'l conilete de Manresa; la cosa 's presentava allá amenasadora, fins al punt de que fou necessaria la intervenció de la forsa armada; l' arreglo entre amos y trevalladors, se presentava cada dia mes difícil per las instigacions d' elements extranys á la classe obrera. En aquells moments lo lltm. Sr. Morgades, portat del seu zel paternal, creu necessaria la sua intervenció com á Pastor; pensa que en vista de la confusió y de las passions exaltadas, tal vegada sa veu apostólica serà ohída; y seguint lo instinct natural y 'l moviment del cor, deixa la rutina establerta de redactar las pastorals y circulars en castellá, y escriu aquella magnífica y consoladora Alocució en la nostra llengua materna, tenint lo consol de veure als pochos dias apaybagats los ánimos y al fi restablerta la concordia

Tan bon argument com de la Alocució episcopal, pot traures del projecte de Constitucion sinodals de Barcelona, que no estavan destinadas al poble, sino solament als eclesiástichs, que vegéren (nos consta) radactat aquell document en catalá.

Nosaltres, en vista d' aço, no podem sino dir ab satisfacció lo que hem escrit al principi: Tot es comensar.

Varietats.

LAS ALOJAS DE LAS ESTUNAS

Quan lo sol ja cansat de sa carrera
s' enfonza per la banda d' occident
y las sombras que avansan pahorosas,
van cobrintne ab son manto 'l firmament;

Quan son plany la campana de Porqueras

n' ha llesat senyalant la oració,
y la brisa suau y joganera
s' emporta per l' espay l' últim ressó;

Quan deixa lo pagés sa trevallada;
quan res torba 'l silenci de la nit,
entre mitj del rocám de las Estunas,
¡valgans Deu quina gresca y quin burgit!

Van deixant son palau las encantadas,
de marbres y alabastres rich tesor,
y alegres entonant tendres cantúrias,
de goig esbategatne lo seu cor.

Surten fora festivas, com aucellas
que saltan y refilan sens parar;
hermosas y gentils com flors boscanas
que 'l bes de la rosada fa badar.

Y follas entre xiseles y riallas,
sas formas gronxan en fantástich ball,
y agitan ab sas mans, saltant contentas,
las glassas que 'ls serveixen d' envoleall.

Los fan de llántias mils y mils d' estrelles
que com perlas tapissan lo cel blau
y 'l ventitjol que va esbullant sas trenas,
los hi presta sa música suau.

De catifa 'ns hi dona la roureda
escampant cada jorn lo seu fullám,
d' adornos exquisits y cortinatjes
las euras que se enfilan pel rocám.

¡Ay del mortal qu' atret per la gatzara
intenta aquell retiro profanar!

Res no veu; sols sen colps y bofetadas
que l' obligan ben prompte y recular.

Y segueixen de nou las bojas dansas
y redoblan los volts y giravolts
y responen ab crits y rialladas
als xiseles de xibecas y mussols.

De sobte 's paran, fugen y s' amagan
 dins dos palaus: la dansa ha terminat,
 es qu' han sentit la nota sostinguda
 que 'l gall d' una masía n' ha llenyat,
 És qu' han vist colorarse ab rojas tintas
 los núvols per la banda d' Orient.
 Ja de nou la campana de Porqueras
 branda ab repós: saluda al jorn naixent.

JOAQUIM HOSTENCH.

(Del Calendari-Guia de Banyolas — 1891).

Noticias generals.

En vista de una comunicació dirigida á la Exma. Diputació provincial de Gerona per lo eminent escultor de Paris M. Chapu, director de l' Academia en que perfecciona sos estudis lo fill de aquesta vila D. Miquel Blay, se acordá per unanimitat, prorrogar per un any mes, la pensió que disfruta dit jove, ja que la recomanació de M. Chapu no pot ser mes satisfactoria ni entusiasta venint á corroborar l' impressió satisfactoria rebuda per la Diputació per los treballs remesos per son digne protegit.

Igualment se acordá convocar oposicions á la pensió de pintura que ha terminat lo Sr. Pagés. A aquest efecte se encarregá al Sr. Vayreda estudiés y proposés las condicions de aquest concurs.

La Exma. Diputació de Gerona en las passadas sessions aprobá se procedís á la subasta del pont de Cudella, millora reclamada per varios pobles veíns nostres á qui interessa poderse unir ab la carretera d' Olot á Santa Coloma. Creyem donchs no tardará en ser un fet tant important millora que venían procurant fa ja temps los Diputats del districte.

Lo digne Tinent Coronel del Batalló Casadors de Figueras Comandant Militar de aquesta plassa ha experimentat la sensible pérdida de sa filla menor, acompanyem á la familia en son disgust.

Lo capitá de carrabiners D. Hilari Moreno, capturador del titulat Padlewski, de qui tant se ha ocupat la premsa, se acercá á nostra redacció y nos exigí fessim nostra una humiliant y depressiva rectificació al párrafo según de la primera noticia que donarem en lo número del diumenge passat, á qual insistencia se contestá maifestant á dit senyor s' atemperés á lo preceptuat en la lley d' imprenta y se tindria lo gust de compláurerlo.

Rebutjant dit senyor la expressada raió legal, puig per ell deu esser per demés la lley d' impremta y lo códich penal, se decidí á aclarir la qüestió en altre terreno, á qual efecte convidá á nostre company de redacció D. Joseph María Basil, pera que acudís al *campo del honor*. Tal proposició fou despreciada com mereixia, no donantli nostre company altre importancia que la que mereix lo fruit de tot acalorament, mal conseller en totas ocasions.

Se nos ha assegurat que lo dimars próxim seria trasladat á Girona lo extranger pres ab lo nom de Padlewski.

Ab lo títol de *L' Aiòli* s' ha publicat á Avinyó 'l primer número d' un periódich escrit en llengua provensal, en que hi trobém firmas molt acreditadas y entre ellas la del gran Mistral.

L' escriptor rus D. Ernest Barek, s' ha establert per una temporada en Barceloua á fi d' estudiarnos d' aprop y escriurer una obra sobre Catalunya que será 'l tomo tercer d' uns estudis que referents á Espanya y Portugal publicá á Berlín l' any 1883. Aixó es una llissó que deurían recordar mes de quatre, que esciruben y parlan de nosaltres sense havernos estudiat com vulgarment dihém ni per las escobertas,

Respecte á las próximas eleccions hem fet una observació y es que molts dels candidats s' han dirigit als electors, ab manifestos escrits en catalá. Ja era hora que las personas que 'ns voien fer felissos compreguessen que per ferse entendre d' un poble, es precís parlarli la seva llengua.

De la Ven de Catalunya.

La qüestió irlandesa está á punt d'esser resolta; s' entén, la qüestió de gefatura. Son ja diferents los periódichs que afirman que M. Parnell está prompte á abandonar lo primer lloch en lo partit, y aquestas veus que corren coincideixen ab las paraulas pronunciadas per M. Parnell mateix un d' aquestos días á Tralee davant d' alguns dissidents de la Lliga nacional de la localitat.

No obstant, M. O'Brien continúa dihent que no 's donga crédito á lo que 'ls diaris diuhen, acusantlos de lleugeresa. Un y altre, empero, asseguran que l' objecte de las entrevistas ja s' ha lograt, y que la resolució que 's prenga será de conformitat ab lo que reclaman los interessos de la Irlanda.

Lo plasso concedit pera la recepció d' obras destinadas á la Exposició de Bellas Arts que s' inaugurarà lo día 29 de Mars, començarà al día 26 del próxim mes de Febrer y terminarà 'l día 7 de Mars. la exposició 's tancarà 'l día 31 de Maig, quedant facultada la comissió organitzadora pera proposar la prórroga de la obertura y tancament si la creu convenient, á fi de conciliar los interessos del Ajuntament ab los dels artistes.

De una correspondencia de París copiem los següents párrafos per la relació que podem tenir ab lo present pres d' aquesta vila.

Lo tribunal acaba de fallar la causa en apelació de M. de Labuyere; aquest, que com es sapigut era acusat d' haver facilitat la fugida d' un reo d' un delicté comú, ha sigut absolt per tribunal d' apelació, per considerar que, apesar de la intenció del acusat de facilitar la fugida al culpable del assassinat del general rus Seliverstov no ha sigut probat suficientment que la persona per ell acompanyada á la frontera italiana fos Padlewsky. En efecte, resulta que M. de Labuyere confessá que no coneixia á Padlewsky; que 's fiá de la paraula donada per M. Gregoire de que efectivament era aquell l' assés del general, y per altra part, los que anavan ab M. de Labuyere diuhen que 'l que venia ab ells suposantse metje no era 'l mateix que representa 'l retrato de Padlewski ¿que se 'ls hi ensenyá. No havent pogut esser, donchs, ben probat que Padlewski fos qui se 'n aná de Fransa ab M. de Labuyere, aquest no podia esser condemnat per un fet que resultá mes que problemátich.

Molts son los que creuen que 'l viatge de M. Labuyere y la relació subsegüent del mateix en lo *Eclair* no tingueren altre objecte que cridar la atenció del públich y de la policia sobre un fals rastre, pera distréurels del verdader salvador de Padlewsky que al mateix temps viatjava pera salvarlo, M. Gregoire; molts son los que creuen que Padlewsky arribá á lloch segur, á Inglaterra per exemple, mercès als bons oficis de M. Gregoire.

Pero tampoch respecte del particular hi ha una prova convincent; per aixó es que M. Gregoire, en vista de la jurisprudencia sentada pel tribunal superior, pensa apelarse també, preveyent que d' ésser conseqüent, lo tribunal te d' absoldrel també. No pot fer altre tant Mad. Duc Querey per haver deixat espirar lo termini fixat per la ley pera las apelacions, pero ho farà per ella 'l procurador de la República M. Quesnay de Beaurepaire, que en sa calitat de procurador ó fiscal; te dos mesos de temps pera apelarse de la sentencia dictada.

Es un segur y eficaç calmant del dolor de caixals y dents, lo *Odontálgico Kent*, qual anunci veurán nostres lectors en la secció corresponent. Est valió remey obra calmant al moment de su aplicació, lo dolor de caixals y dents per fort y crónich que siga, si-guent lo seu preu sols de una pesseta la botella.

Legislación.

Boletín Oficial del 16 del actual.—Circular sobre las listas de compromisarios. Real Decreto aprobado el Reglamento de construcciones civiles.—Y dos anuncios sobre vacantes de algunos Agentes ejecutivos; y de varias Escuelas.

En el que corresponde al día 19 se inserta una circular sobre elecciones, recordando las disposiciones vigentes aplicables á las próximas elecciones para Diputados á Cortes.

En el que corresponde al día 21 se publica el Reglamento de auxiliares de transmisión (cuerpo de telegrafistas.)

Gaceta de Madrid Correspondiente al día 16.—Publica la Instrucción para tramitar los expedientes de aprovechamientos de aguas

públicas en la Isla de Cuba, aprobada por R. O. del día 13.—Insér-
tarse, además, las Instrucciones para el servicio de las ordena-
ciones de los Montes públicos.

En la del día 18 se publica el Reglamento de preparación, si-
tuación y movilización de las divisiones navales de los departa-
mentos.

En las posteriores no se publican disposiciones de interés mar-
cado.

EXTRACTO

DE LA SESIÓN DEL ILMO. AYUNTAMIENTO, 21 ENERO DE 1891.

Presidida por el señor Alcalde Constitucional se celebró en dicho día la
acostumbrada sesión ordinaria principiando por la lectura del acta de la an-
terior la cual fué aprobada.

Luego se tomaron los siguientes acuerdos:

Publicar como definitivas las listas de electores de Compromisarios para
la de Senadores y que en conformidad á lo que previene la circular de 10
del actual se utilicen las mismas para las elecciones que han de tener lu-
gar en siete de Febrero próximo toda vez que no se ha presentado reclama-
cion alguna en los veinte dias primeros del corriente mes.

Que los locales en que habrán de constituirse las mesas en las próxi-
mas elecciones para Diputados á Cortes sean los mismos que se utilizaron
para las de provinciales.

Nombrar los Presidentes de las indicadas secciones para las elecciones
que tendrán lugar el día 1.º de Febrero próximo.

Encargar al Sr. Alcalde interese de los Ayuntamientos de los pueblos
del partido judicial el inmediato pago de lo que adeudan para el sosteni-
miento de la cárcel del partido á fin de ser reintegrados á la Depositaria
de fondos municipales los anticipos hechos por tal concepto.

Nombrar á D. Ignacio Escolar, en sustitución de D. Francisco Monsal-
vatje, recaudador de los recargos municipales sobre las cuotas de las con-
tribuciones territorial é industrial.

Y por último se resolvieron algunos otros asuntos de interés particular.

Secció religiosa.

Avuy Diumenge 25 de Septuagesima. La Conversió de S. Pau apóstol,
S. Projecte bisbe y mr. y Sta. Elvira vg. y mr. (I. P.)

Dilluns 26. Sta. Paula vda. y S. Policarpo b. y mr.

Dimars 27. S. Joan Crisóstomo bisbe y doctor y S. Emeri abat.

Dimecres 28. Sts. Juliá b. de Cuenca y Cirilo b. y cf.

Dijous 29. S. Francisco de Sales dr. y S. Valero bisbe y cfs.